

JERZY LILPOP

1888—1945

napisał

W. SZAFER

Dr Jerzy Lilpop urodził się dnia 8. I. 1888 r. w Warszawie. Gimnazjum św. Anny ukończył w Krakowie w r. 1906, po czym studiował przyrodę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Był uczniem profesorów: Edwarda Janczewskiego, Emila Godlewskiego sen., i Mariana Raciborskiego. Pierwszemu z nich zawdzięczał świetne opanowanie metod anatomicznych, którymi posługiwał się w paleobotanice, drugiemu trafne ujmowanie budowy i funkcji organów roślinnych jako nierozłącznej całości, trzeciemu umieszczenie swych zainteresowań naukowych w tajemniczym świecie roślin wymarłych. Zdobywszy w ten sposób u wszystkich trzech swych mistrzów, u schyłku ich działalności, podstawy do prowadzenia samodzielnych badań oddawał się im wyłącznie i gorliwie z niesłabnącą pracowitością przez lat 28.

Naukową pracę rozpoczął u prof. Janczewskiego w Zakładzie Anatomii i Fizjologii Roślin, gdzie też przez trzy lata (1916—1919) pełnił obowiązki asystenta. Później znalazł dla siebie odpowiednie miejsce pracy w Muzeum Komisji Fizjograficznej PAU i tutaj osiadł na stałe stwarzając stopniowo rozwijający się ośrodek prac paleobotanicznych, zaopatrzone jego staraniem w odpowiednią aparaturę i fachową bibliotekę. Na stanowisku kustosa działu botanicznego oddał Jerzy Lilpop wielkie usługi Muzeum PAU szczególnie w okresie drugiej wojny światowej, gdy zajmował w tej instytucji naczelne stanowisko i gdy przez odważne a zapobiegliwe kroki przyczynił się do ocalenia przed wywiezieniem z Krakowa przez Niemców najcenniejszych okazów muzealnych, w pierwszym zaś rządzie słynnego okazu nosorożca staruńskiego. Na swej placówce muzealnej trwał Lilpop od 1926 aż do 1945 r., gdy niespodziewanie padł ofiarą nieszczęśliwego wypadku i ze zgruchotaną nogą odwieziony został z Rynku Krakowskiego do szpitala, gdzie zmarł dnia 6. IV. 1945.

W twórczości naukowej dra Lilpopa odróżnić można trzy okresy. W pierwszym (od r. 1917—1924) zajmował się mikroskopowo-anatomicznymi studiami miękiszu zieleniowego roślin żyjących oraz badaniami anatomicznymi węgla kopalnych. Badania te przeniósł następnie na lignity czyli drzewa skamieniałe różnych okresów geologicznych, którymi się odtąd stale interesował. Może najważniejszym rezultatem

tego okresu pracy dra Lilpopa było odkrycie pod Pińczowem w kredzie pni paproci typu «Rhizodendron» (1922) oraz cenne przyczynki metodyczne i faktyczne do znajomości mikrostruktury węgla bezpostaciowych.

W drugim okresie (1922—1929), w którym pracował głównie w oparciu o Instytut Botaniczny U. J., zajmował się plejstocenijskimi florami kopalnymi: z Ludwinowa (wraz z W. Szaferem), z Sulejowa (wraz z E. Passendorferem), z okolic średniego Bugu, z Puław nad Wisłą i z Olszewic pod Tomaszowem Mazowieckim.

Obydwa okresy zamknął Lilpop piękną, syntetyczną książką popularno-naukową pt. «Roślinność Polski w epokach minionych» (Lwów 1929), która dotychczas jest jedynym źródłem dającym w języku polskim zarys naszej paleobotaniki.

W trzeci a zarazem ostatni okres swej twórczości naukowej, wszedł dr Lilpop około r. 1930. W tym czasie przeszedł On zdecydowanie do studiów nad florami starszych epok geologicznych. Po dłuższym czasie sumiennych badań przygotowawczych, wystąpił z cennymi pracami, w których opisał nowe dla Polski rośliny osadów permokarbońskich. Niestety z zamierzonej serii tych prac wydał tylko część I. Interesujący również był przyczynek dra Lilpopa do znajomości flory warstw posidoniowych w Pieninach (1937). Najwięcej czasu i trudu włożył on wszakże w latach poprzedzających drugą wojnę światową w niezwykle ważne studia nad florą dewońską środkowej Polski, do której materiałów dostarczyli Mu dyr. J. Czarnocki i prof. Samsonowicz. Niestety badań tych, których tok przerwał r. 1939, los ukończyć Mu nie pozwolił.

Dr Jerzy Lilpop był naukowcem z powołania: poświęcał się pracy naukowej z zupełnym oddaniem i naukę uważał za główny cel w życiu. Z natury bardzo krytyczny i sumienny, opracowywał każdy temat z rzadko spotykaną skrupulatnością, co wprawdzie czyniło tempo Jego pracy powolnym, lecz za to jej wyniki zawsze pewnymi. Zainteresowaniami wybiegał daleko poza ramy paleobotaniki i zdumiewał gruntowną erudycją, która przy znajomości czterech języków obcych w słowie i piśmie oraz świetnym władaniu piórem, czyniła z Niego człowieka nader pożytecznego przy wszelkich pracach redakcyjnych. Z tych Jego zdolności korzystały w pełni przez szereg lat zwłaszcza wydawnictwa Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Przy pozorach pewnej jakgdyby bierności, odznaczał się dr Lilpop silnym charakterem i gorącością uczuć, która w stosunku do bliskich Mu osób objawiała się wierną i czynną przyjaźnią, w stosunku zaś do przyrody wielkim jej umiłowaniem. Zwłaszcza przyrodę Tatr Lilpop znał świetnie i stawał czynnie w jej obronie. Ujawniło się to szczególnie jaskrawo w okresie budowy kolejki na Kasprowy Wierch, gdy przeciw tej inicjatywie i metodom postępowania ogłosił drukiem świetną broszurę polemiczną pt. «Prawda o „Prawdzie o Kasprowym”». Na tle przywiązania do Tatr zrodziła się też głęboka przyjaźń Lilpopa z Mieczysławem Limanowskim, z którym odbył wiele wycieczek, m. in. dłuższą wyprawę na Sycylię.

Dr Lilpop odszedł przedwcześnie w pełni sił i entuzjazmu jaki żywił w ostatniej fazie swego życia dla tak trudnego poznania i zrozumienia świata pierwszych lądowych roślin okresu dewońskiego. Czy rychło znajdzie się Jego następca?

GEORGE LILPOP (Résumé)

Né le 8. I. 1888, il est mort le 6. IV. 1945. Il travaillait à Cracovie dans le domaine de la paléobotanique dans le Musée d'Histoire naturelle de l'Académie des Sciences. Dans la première période de son activité scientifique (1917—1924) il étudiait surtout la microstructure de la houille amorphe ainsi que l'anatomie des lignites provenant de différentes époques géologiques. Dans la deuxième période (1922—1929) il examinait les flores fossiles du Pleistocène à Ludwinów près Cracovie, Sulejów et Olszewice sur la Pilica, Koszary sur le Bug et Puławy sur la Vistule. Dr Lilpop termina les deux premières périodes de son travail par le livre intitulé: «La flore polonaise des époques passées» (Lwów 1929) qui est encore aujourd'hui, une source précieuse de connaissances concernant les flores fossiles de la Pologne. Dans la troisième et, hélas, la dernière période (1930—1944), il s'occupait exclusivement des flores fossiles des anciennes époques géologiques, surtout celles du Permo-Carbonifère et du Dévonien. Malheureusement, il n'a pas terminé ce travail. Il est mort subitement par suite d'un accident fatal dans une rue de Cracovie.

Spis prac J. Lilpopa

- 1) 1917. — Mikroskopowo-anatomiczne badania węgla kopalnych (Mikroskopisch-anatomische Untersuchungen der Mineralkohlen,) *Bull. de l'Acad. des Sciences de Cracovie*.
- 2) 1922. — (Wspólnie z W. Szaferem), Przyczynek do znajomości flory i klimatu dyluwium polskiego (Contribution à la connaissance de la flore et du climat de l'époque diluviale en Pologne), *Sprawozd. P. I. G.*, t. I.
- 3) 1924. — Materiały do flory drzew lignitowych Polski (Materials to the knowledge of the lignites in Poland), *Sprawozd. P. I. G.*, t. II, zes. 3—4.
- 4) 1925. — Metoda mikroskopowa w badaniach węgla kopalnych (Méthodes de l'étude microscopique de la houille,) *Kosmos*, vol. 50.
- 5) 1925. — (Wspólnie z E. Passendorferem), O utworach interglacialnych pod Sulejowem nad Pilicą (The interglacial formations near Sulejów on the Pilica), *Sprawozd. P. I. G.*, t. III.
- 6) 1925. — Flora międzylodowcowa nad średnim Bugiem, *Pos. Nauk. P. I. G.*, nr 11.
- 7) 1925. — Charakterystyka paleobotaniczna profilu dyluwialnego pod Koszarami, *Ibidem*.
- 8) 1925. — (Wspólnie z E. Passendorferem), O warstwach interglacialnych pod Sulejowem (Sur le couches interglaciaires près Sulejów sur la Pilica), *Ibidem*.
- 9) 1925. — Flora międzylodowcowa spod Włodawy nad Bugiem (The interglacial flora of Włodawa on the Bug), *Sprawozd. P. I. G.*, t. III, zes. 1—2.
- 10) 1925. — Węgiel kamienny, *Przyrodnik*, zes. 1.
- 11) 1927. — Zarys rozwoju paleobotaniki w Polsce, *Kosmos Jubileuszowy*.

- 12) 1927. — Caytoniales, najpierwotniejsze rośliny okrytozalążkowe, *Kosmos*, *B*, t. 52.
- 13) 1929. — O utworach międzylodowcowych w Olszewicach pod Tomaszowem Mazowieckim (The interglacial formations in Olszewice near Tomaszów in Central Poland), *Sprawozd. Kom. Fizjogr. PAU*, t. 64.
- 15) 1929. — Roślinność Polski w epokach minionych, Lwów.
- 15) 1937. — Nowe rośliny permokarbońskich skał w Polsce, I (New Plants from the Permocarboniferous Rocks in Poland, I), *Bull. de l'Acad. Polon. des Sc. et de Lettr., sér. B*.
- 16) 1937. — Szczątki roślin w warstwach posidoniowych Pienin (Débris de plantes dans les couches aposidonomyes), *Sprawozd. P. I. G.*, t. IX, zes. 1.